

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Μιχελιού Δήμητρα Μαρία: 13066 Ρακοπούλου Κωνσταντίνα: 12663

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:
Δρ Μάντζιου Τούλα

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

- Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει και να αναδείξει τους λόγους της χαμηλής ποιότητας στα προσχολικά κέντρα της Ελλάδας, σε συνάρτηση με το τι εφαρμόζεται σε άλλα κράτη στα όποια παρέχονται υψηλής ποιότητας προγράμματα φροντίδας και αγωγής σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.
- Μέσα από τις σπουδές αναδύθηκε έντονα το ενδιαφέρον ότι, λόγω της σημαντικότητας της παρεχόμενης ποιότητας στα προσχολικά κέντρα, παρατηρήθηκε μια διαφορετική παροχή υπηρεσιών στα σκανδιναβικά κράτη και στα κράτη της Αγγλίας και της Ισπανίας σε σχέση με την Ελλάδα. Έτσι, αποφασίσαμε να εξετάσουμε τι διαφορετικό προσφέρουν οι χώρες αυτές σε σχέση με Ελλάδα, οι οποίες προσφέρουν υψηλότερου επιπέδου παρεχόμενη ποιότητα ημερήσιας φροντίδας και αγωγής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

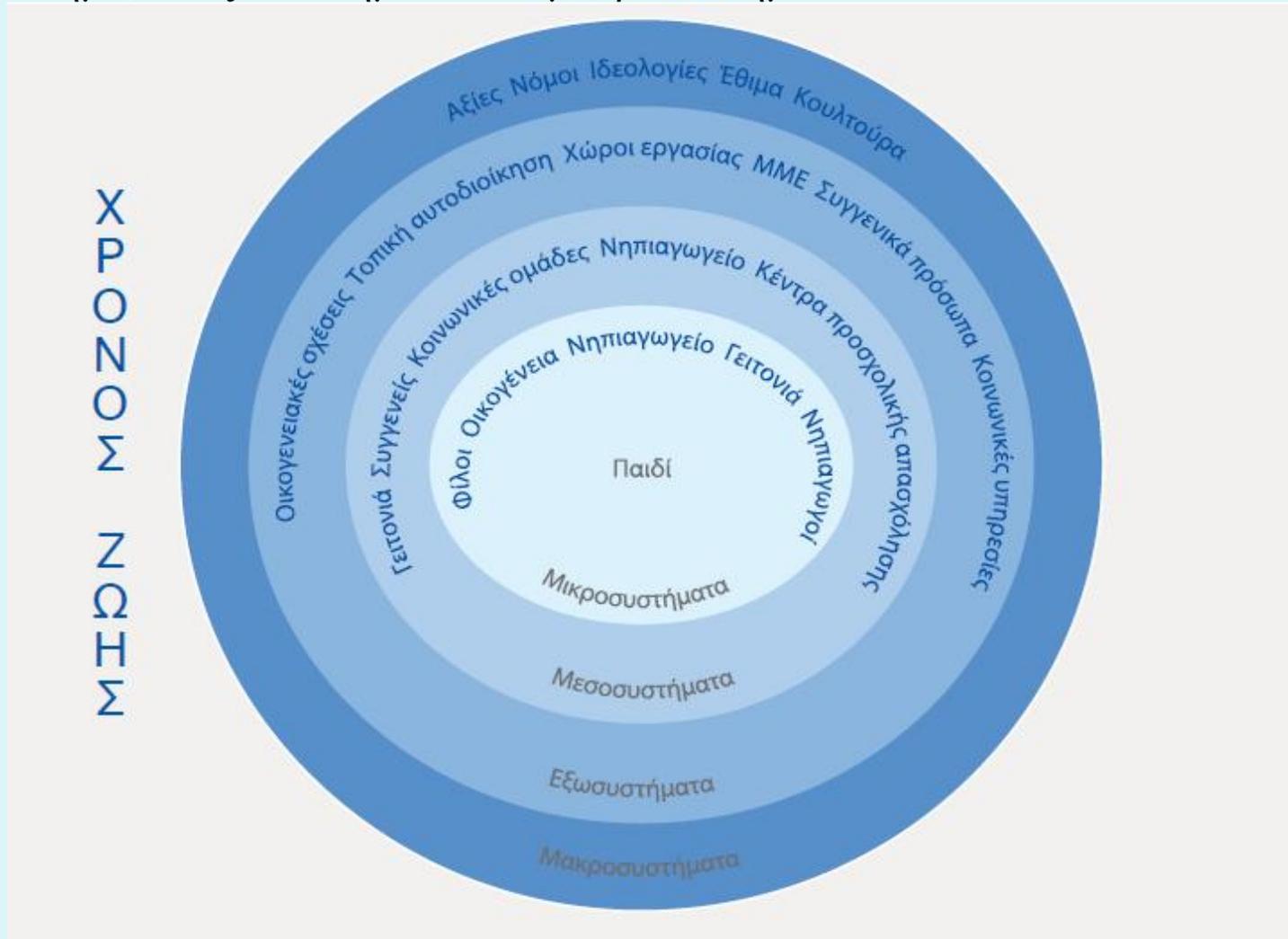
Θεωρητικές προσεγγίσεις της ανάπτυξης του παιδιού προσχολικής ηλικίας

- Οι ψυχολογικές θεωρίες ανάπτυξης σύμφωνα με διάφορες ψυχολογικές προσεγγίσεις:
 - το ψυχοδυναμικό μοντέλο (η ψυχαναλυτική θεωρία Freud και η ψυχοκοινωνική θεωρία του Erikson)
 - το συμπεριφοριστικό ή μιχεβιοριστικό μοντέλο (η κλασική εξαρτημένη μάθηση του I. Pavlov, J. Watson, η συντελεστική μάθηση του Skinner και η κοινωνική – γνωστική θεωρία (A. Bandura)
 - το γνωστικό μοντέλο (Piaget και Bruner)
 - το κοινωνικο – πολιτισμικό μοντέλο (Vygotsky και Bronfenbrenner)
- Συναισθηματική ανάπτυξη και ανάπτυξη κοινωνικότητας του βρέφους: Ο όρος «Προσκόλληση» - Bowlby.

Το οικολογικό μοντέλο ανάπτυξης του Bronfenbrenner

- Ο Bronfenbrenner υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη του παιδιού πραγματοποιείται μέσω διαδικασιών και σύνθετων αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στο ενεργητικό παιδί και στα πρόσωπα, πράγματα και σύμβολα του άμεσού του περιβάλλοντος (Λαλούμη-Βιδάλη, 2007).
- Ο Bronfenbrenner έκανε λόγο για τέσσερα είδη οικολογικών δομών, οι οποίες φωλιάζουν η μία μέσα στην άλλη, διαμορφώνονται και αναπροσαρμόζονται κατά τη διάρκεια της ζωής του παιδιού και αποτελούν τα πλαίσια όπου συντελούνται οι αναπτυξιακές μεταβολές (Δημητρίου - Χατζηνεοφύτου, 2001).

- Τα τέσσερα βασικά ομόκεντρα συστήματα είναι: το μικροσύστημα, το μεσοσύστημα, το εξωσύστημα και το μακροσύστημα.

Σχήμα 1. Γραφική απεικόνιση της Θεωρίας των Οικολογικών Συστημάτων του Bronfenbrenner (Ο.Μ.Ε.Ρ., 2012)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

**ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΤΩΝ
ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΕ
ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ**

Αναγκαιότητα ημερήσιας φροντίδας και αγωγής παιδιών προσχολικής ηλικίας

- Σε αντίθεση με τα κράτη της Ευρώπης, στην Ελλάδα δεν δίνεται η απαιτούμενη προσοχή στην παρεχόμενη ποιότητα από τους βρεφικούς και νηπιακούς σταθμούς (Πετρογιάννης, 2012).
- Τα υψηλής ποιότητας προγράμματα προάγουν την ομαλή ανάπτυξη του παιδιού, ανεξάρτητα από το κοινωνικό στρώμα καταγωγής (Μάντζιου & Πετρογιάννης, 2009 · Sandstrom, 2012).
- Ερευνητικά δεδομένα από την Ελλάδα καταδεικνύουν ότι η παρεχόμενη ποιότητα από τους βρεφονηπιακούς σταθμούς κυμαίνεται χαμηλά επίπεδα (Τσιάντης 1988· Λαμπίδη & Πολέμη – Τοδούλου, 1992· Πετρογιάννης, 1995· Παπαθανασίου, 1997· Μάντζιου, 2001· Petrogiannis, 2002· Μάντζιου & Πετρογιάννης, 2009· Ρέντζου, 2011α· Tsakiri, 2012).
- Τονίζεται η λήψη άμεσων μέτρων

Η επίδραση της ποιότητας της ημερήσιας φροντίδας και αγωγής στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών

- Η ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας και αγωγής που παρέχει ένας παιδικός σταθμός ασκεί επίδραση στις καθημερινές εμπειρίες των παιδιών και στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξή τους (Ho et al., 2010· Korjenevitch & Dunifon, 2010· Sandstrom, 2012).
- Τα υψηλής ποιότητας προγράμματα και η αποτελεσματική ημερήσια φροντίδα και αγωγή για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας θα πρέπει να θεωρούνται άμεση ανάγκη και όχι ένας απόμακρος στόχος, διότι προσφέρουν αξιόλογη κοινωνική και οικονομική ανταπόδοση και κέρδος στην κοινωνία (Ρέντζου, 2011α).

- Η αποτελεσματικότητα της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης ενισχύει τις κοινωνικές δεξιότητες, τις διαπροσωπικές σχέσεις και την κοινωνική συμπεριφορά των παιδιών (American Academy of Pediatrics, 2005 · Sheridan et al., 2009 · Ho et al., 2010).
- Τα ποιοτικά προσχολικά προγράμματα επηρεάζουν θετικά την ανάπτυξη των παιδιών που προέρχονται από χαμηλό οικονομικό υπόβαθρο συμβάλλοντας στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της φτώχειας (American Academy of Pediatrics, 2005 · Hayes, 2010 · Ho et al., 2010), σε αντίθεση με την παρακολούθηση προγραμμάτων χαμηλής ποιότητας.
- Στα ευρωπαϊκά κράτη παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση για προστασία των παιδιών από αρνητικές πρώιμες εμπειρίες και χαμηλής ποιότητας φροντίδα και αγωγή (Ρέντζου, 2011α · Hujala et al., 2012)

Ορισμός της έννοιας της ποιότητας

- Δεν έχει διατυπωθεί ξεκάθαρα ο ορισμός της έννοιας της ποιότητας (Μάντζιου & Πετρογιάννης, 2009· Ρέντζου, 2011β· Hujala, 2012)
- Η έννοια της ποιότητας είναι μία πολύπλευρη και πολυδιάστατη έρευνα και δύσκολο να οριστεί (Petrogiannis, 2002· Μάντζιου & Πετρογιάννης, 2009· Ρέντζου, 2011β· Hujala, 2012)
- Οι ερευνητές συμφωνούν ότι τα υψηλής ποιότητας προγράμματα παροχής ημερήσιας φροντίδας και αγωγής είναι αυτά που υποστηρίζουν τη βέλτιστη γνώση και ανάπτυξη των παιδιών και πως ποιοτικό είναι αυτό που είναι καλό για το παιδί (Helburn & Howes, 1996· Hujala, 2012).
- Η επίτευξη της αξιολόγησης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στα προσχολικά κέντρα μπορεί να γίνει μέσω των: α) *δομικών χαρακτηριστικών* και β) *διαδικαστικών χαρακτηριστικών*.

Δομικά χαρακτηριστικά

- *Δομικά χαρακτηριστικά:* οι πτυχές του περιβάλλοντος, οι οποίες μπορούν να ρυθμιστούν μέσω κανονισμών λειτουργίας. Περιλαμβάνεται:
 1. Η αναλογία παιδιών και παιδαγωγών ανά τάξη
 2. Ο αριθμός των παιδιών στην τάξη (μέγεθος ομάδας)
 3. Η εξειδικευμένη εκπαίδευση και κατάρτιση του/της βρεφονηπιοκόμου
 4. Το μη μεταβαλλόμενο προσωπικό
 5. Το τυπικό ημερήσιο πρόγραμμα
 6. Η υγιεινή και η ασφάλεια των παιδιών
 7. Η διατροφή και η παροχή γευμάτων
 8. Η αμοιβή των παιδαγωγών
 9. Οι ικανότητες του διευθυντή.

Διαδικαστικά χαρακτηριστικά

- *Διαδικαστικά χαρακτηριστικά:* οι ποιοτικές διαστάσεις του περιβάλλοντος παροχής φροντίδας και αγωγής, οι οποίες είναι πολύ δύσκολο να ρυθμιστούν από κανονισμούς λειτουργίας. Τα διαδικαστικά χαρακτηριστικά της ποιότητας σχετίζονται άμεσα με τη συμπεριφορά των παιδιών. Περιλαμβάνεται:

1. Η αλληλεπίδραση παιδιών και παιδαγωγών
2. Η συμπεριφορά των παιδαγωγών
3. Η αλληλεπίδραση μεταξύ παιδιών
4. Τα εκπαιδευτικά αναλυτικά προγράμματα
5. Παροχή μαθησιακών ευκαιριών για τα παιδιά
6. Η συνεργασία γονέων και παιδαγωγών
7. Προσχολική Τάξη – Εσωτερικό και Εξωτερικό Περιβάλλον

- Συνεπώς, για να θεωρηθεί ότι το προσχολικό κέντρο παρέχει αποτελεσματική ημερήσια φροντίδα και αγωγή θα πρέπει να πληρούνται οι παραπάνω τακτικές, των δομικών και διαδικαστικών χαρακτηριστικών, λαμβάνοντας υπόψιν παράλληλα και την κουλτούρα του κάθε λαού.

Εργαλεία αξιολόγησης της ποιότητας

- Τα σημαντικότερα από τα εργαλεία αξιολόγησης της ποιότητας που χρησιμοποιήθηκαν σε διάφορες έρευνες σχετικά με το θέμα αυτό και αξιολόγησαν τις διαστάσεις της ποιότητας παρεχόμενης ημερήσιας φροντίδας και αγωγής είναι:
 1. *Early Childhood Environment Rating Scale (ECERS), Early Childhood Environment Rating Scale – Revised (ECERS - R) και Early Childhood Environment Rating Scale – Extension (ECERS - E)*: αναπτύχθηκαν για να προσδιορίσουν τη σφαιρική ποιότητα των προγραμμάτων παροχής ημερήσιας φροντίδας και αγωγής μετρώντας τα δομικά και διαδικαστικά χαρακτηριστικά ή και να βελτιώσουν τα αδύνατα σημεία των προγραμμάτων για παιδιά ηλικίας από 2,5 έως 5 ετών. Προσθετή στην ECERS-R είναι ECERS – E, που αξιολογεί την ποιότητα της διδασκαλίας και το εκπαιδευτικό προσχολικό πρόγραμμα που εφαρμόζεται (Cassidy et al., 2005· Tsakiri, 2010· Denny et al., 2012· La Paro et al., 2012· Sandstrom, 2012).

2. *Infant/ Toddler Environment Rating Scale (ITERS) και Infant/ Toddler Environment Rating Scale Revised (ITERS-R)*: Η ITERS είναι μια κλίμακα σχεδόν ίδια με την ECERS. Η κύρια διαφορά τους είναι ότι η ITERS χρησιμοποιείται για να αξιολογήσει τη συνολική ποιότητα φροντίδας και αγωγής που παρέχεται καθημερινά σε τάξεις βρεφών και μικρών νηπίων ηλικίας έως 30 μηνών (2,5 ετών).
3. *Child Care Facility Schedule (CCFS)*: Δημιουργήθηκε για την αξιολόγηση της ποιότητας των παιδικών σταθμών. Η μέτρηση στηρίζεται σε συνέντευξη με τη διευθύντρια και στην παρατήρηση των χώρων και των δραστηριοτήτων του παιδικού σταθμού, καθώς και των συναλλαγών του/της παιδαγωγού με τα παιδιά. (Μάντζιου 2001· Petrogiannis & Melhuish, 2001· Μάντζιου & Πετρογιάννης, 2009· Ρέντζου, 2011α)

4. *Caregiver Interaction Scale (CIS)*: βασίζεται στο θεωρητικό μοντέλο της Baumrind για την κοινωνικοποίηση που υποστηρίζει ότι η ζεστασιά του φροντιστή, το επίπεδο της τιμωρητικής συμπεριφοράς και η περιοριστικότητα έχουν σημαντικές συνέπειες στην ανάπτυξη του παιδιού. Η κλίμακα αυτή σχεδιάστηκε λαμβάνοντας υπόψιν την εκπαίδευση του προσωπικού και ότι είναι σε θέση να διακρίνει τους φροντιστές με διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης (Μάντζιου, 2001· Petrogiannis & Melhuish, 2001).
5. *ACEI Global Guidelines Assessment (Association for Childhood Education International - GGA)*: χρησιμοποιηθεί από παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας για την ανάπτυξη, την αξιολόγηση και τη βελτίωση της ποιότητας των προσχολικών προγραμμάτων. Τα αποτελέσματα από μία πιλοτική έρευνα (Hardin et al., 2013) που διεξήχθη υποδεικνύουν ότι η GGA είναι ένα χρήσιμο και αποτελεσματικό εργαλείο τόσο για την κατανόηση της σπουδαιότητας ενός ποιοτικού προγράμματος της προσχολικής ηλικίας που εφαρμόζει η κάθε χώρα όσο και για τη βοήθεια που προσφέρει στους παιδαγωγούς να δημιουργήσουν και να βελτιώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους.

6. *Assessment Profile for Early Childhood Programs (Profile)*: Σχεδιάστηκε ώστε να παρέχει ποσοτικές μετρήσεις για την ποιότητα των υπηρεσιών φροντίδας και αγωγής των προσχολικών τάξεων και των διδακτικών πρακτικών, με σκοπό την οργάνωση των κανονισμών λειτουργίας του προγράμματος και τη βελτίωσή του. Η κλίμακα αυτή υπάρχει σε διαφορετικές εκδοχές που καλύπτουν τα βρεφικά τμήματα μέχρι δύο ετών, τα τμήματα παιδιών προσχολικής ηλικίας από 2 έως 5 ετών, αλλά και παιδιών σχολικής ηλικίας από 6 μέχρι 10 ετών (Petrogiannis & Melhuish, 2001).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Το προσχολικό εκπαιδευτικό σύστημα στη Σουηδία

- Η Σουηδία συγκαταλέγεται στις χώρες με το υψηλότερο επίπεδο ποιότητας ημερήσιας φροντίδας και αγωγής (Petrogiannis & Melhuish, 2001· Sheridan et al., 2009).
- Είναι εγγεγραμμένα το 77% των παιδιών.
- Το προσχολικό εκπαιδευτικό σύστημα ελέγχεται από το Υπουργείο Παιδείας και βρίσκεται υπό την ευθύνη της Εθνικής Υπηρεσίας για την Εκπαίδευση (National Agency for Education) (Sheridan et al., 2009).
- Παρέχεται ενιαία προσχολική αγωγή σε παιδιά από 1 έως 5 ετών (Ρέντζου, 2011α).
- Τα τμήματα οργανώνονται σε τρία τμήματα: το μικρό τμήμα αποτελούμενο από παιδιά 1 έως 3 ετών, τα μεικτά τμήματα από ηλικίες 1 έως 5 και το μεγάλο τμήμα από 3 ετών μέχρι 5 (Sheridan et al., 2009).

- Χαμηλή αναλογία παιδαγωγού – παιδιού : 3 παιδαγωγοί προς 14 παιδιά.

Πτυχή της υψηλής ποιότητας (Samuelsson & Sheridan, 2009).

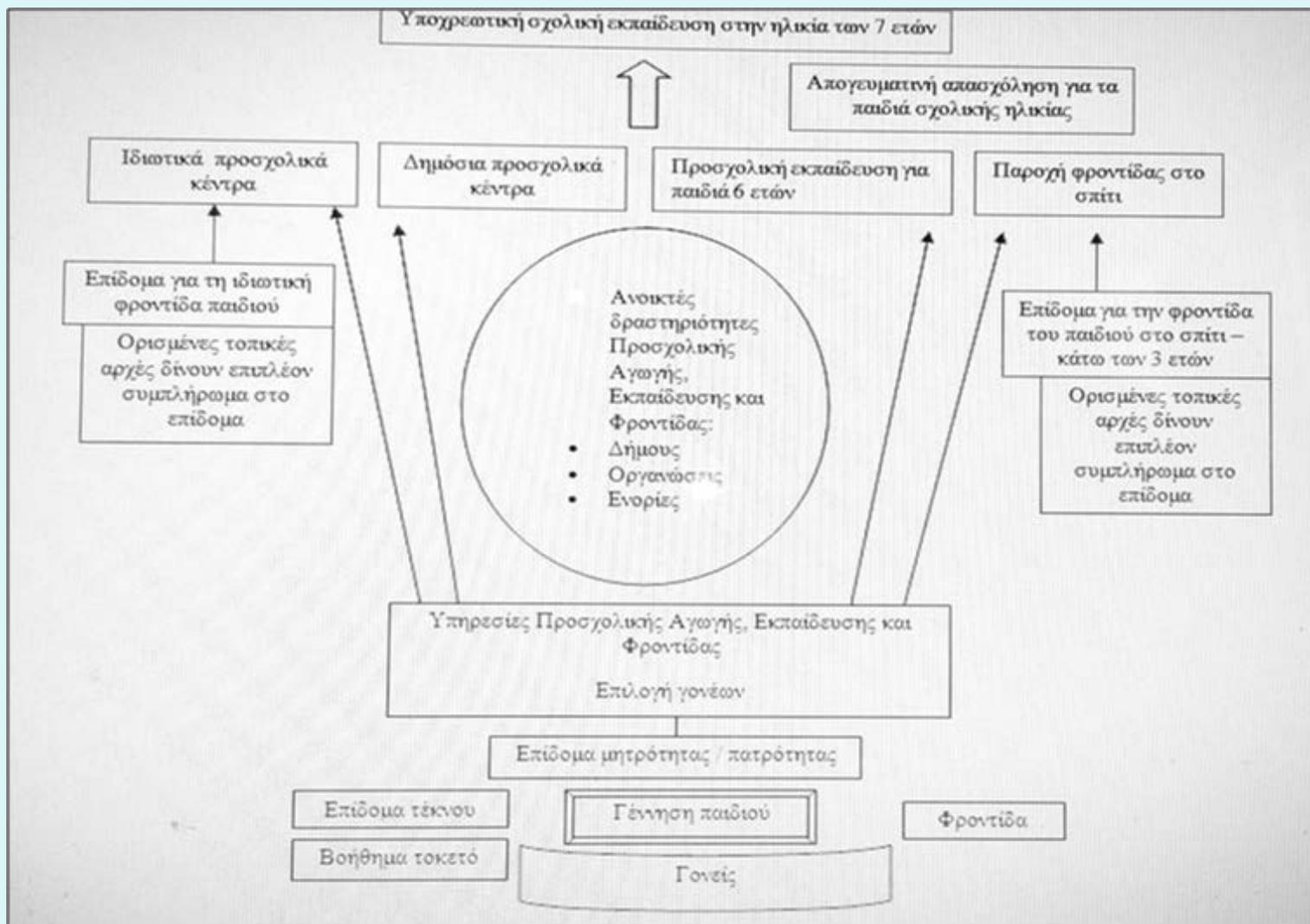
- Η οργάνωση των τμημάτων καθιστά δυνατή την συμμετοχή των παιδιών σε μικρότερες ομάδες σύμφωνα με τις εμπειρίες του κάθε παιδιού, τις ικανότητες και τις δεξιότητές του με αποτέλεσμα να υπάρχει μία διευρυμένη ποικιλία μαθησιακών ευκαιριών.
- Ύπαρξη αναλυτικού προγράμματος για παιδιά έως 5 ετών (Broström et al., 2012 · Taguma et al., 2013)
- Το προσχολικό πρόγραμμα είναι εμπνευσμένο από τη θεωρία Vygotsky .
- Στόχος των προσχολικών προγραμμάτων της Σουηδία είναι η δια βίου μάθηση.
- Συνδυάζεται η φροντίδα με την παιδαγωγική εργασία.
- Το παιδαγωγικό πρόγραμμα είναι μαθητοκεντρικά προσανατολισμένο.
- Συνεργασία γονέων παιδαγωγών και συμμετοχή των γονέων στο προσχολικό πρόγραμμα (Broström et al., 2012· Taguma et al., 2013).

Το προσχολικό εκπαιδευτικό σύστημα στη Φινλανδία

- Σε έρευνα της PISA 2006 έλαβε την πρώτη θέση για την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος, σε αντίθεση με την Ελλάδα η οποία έλαβε χαμηλότερη θέση (Δραγώνα, 2008· Taguma et al., 2012).
- Η ποιότητα του προσχολικού εκπαιδευτικού προγράμματος της Φινλανδίας χαρακτηρίζεται ως πολύ καλή (Hujala et al., 2012).
- Για την προαγωγή ενός ποιοτικού παιδαγωγικού προγράμματος λαμβάνεται υπόψη:
α) το καλά εκπαιδευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό και β) η αναλογία παιδιού παιδαγωγού στην τάξη (Hujala et al., 2012· Taguma et al., 2012).
- Η πολιτική του φινλανδικού προσχολικού παιδαγωγικού συστήματος περιγράφεται με την έννοια «*educare*», όπου οι διαστάσεις της φροντίδας, της εκπαίδευσης και της διδασκαλίας συνδυάζονται, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού.

- Το περιεχόμενο της προσχολικής φροντίδας και αγωγής καθοδηγείται από το Εθνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον τομέα της προσχολικής εκπαίδευσης -National Curriculum Guidelines- 2003 και το βασικό πρόγραμμα για την προσχολική εκπαίδευση -Core Curriculum for Pre-School Education- 2000 (Ministry of social affairs and health, 2004).
- Βασικός στόχος του φινλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι η προαγωγή της φροντίδας και αγωγής στην προσχολική ηλικία, αλλά και η ενδυνάμωση της παιδαγωγικής διδασκαλίας και η συνεχής βελτίωση του περιεχομένου του αναλυτικού προγράμματός (Hujala et al., 2012· Salonen & Tast, 2013).
- Το φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα βασίζεται στην παιδαγωγική του Froebel και είναι μαθητοκεντρικά προσανατολισμένο

Το προσχολικό εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας για παιδιά από τη γέννηση μέχρι 7 χρονών:

Πίνακας 1: Γραφική απεικόνιση του προσχολικού εκπαιδευτικού συστήματος της Φινλανδίας (Ministry of social affairs and health, 2004)

- Χαμηλή αναλογία παιδαγωγών παιδιών. Διαφέρει ως προς το ωράριο απασχόλησης των παιδαγωγών (πλήρες ή μειωμένο):

Παιδαγωγοί / παιδιά	Πλήρες ωράριο	Μειωμένο ωράριο
Κάτω των 3 ετών	1 :4	1:4
3 έως 6 ετών:	1 : 7	1: 13

- Το μέγιστο μέγεθος ομάδας είναι 20 παιδιά ανά τάξη (Ministry of social affairs and health, 2004· Taguma et al., 2012).
- Θεμελιώδης είναι η συνεργασία μεταξύ γονέων και παιδαγωγών και η συμμετοχή των γονέων στο παιδαγωγικό πρόγραμμα (Hujala et al., 2012· Taguma et al., 2012· National Curriculum Guidelines on Early Childhood Education and Care in Finland, 2003).
- Συνεργασία και με αλλοδαπούς γονείς για ενίσχυση της διαπολιτισμικής αγωγής.

- Δίνεται μεγάλη αξία στο προσχολικό χώρο και το περιβάλλον, με στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών.
- Ο χώρος που κινείται και δραστηριοποιείται το παιδί χαρακτηρίζεται από ασφάλεια και υγιεινή (Ministry of Social Affairs and Health, 2004).
- Σε περιπτώσεις που το προσχολικό σύστημα της Φινλανδίας παρουσιάζει χαμηλότερες στατιστικές σε κάποιο τομέα, σε αυτήν την περίπτωση οι Φινλανδοί τις εκλαμβάνουν σαν μία ευκαιρία για να βελτιώσουν το προσχολικό εκπαιδευτικό τους σύστημα (Hujala et al., 2012).

Το προσχολικό εκπαιδευτικό σύστημα στην Αγγλία

- Η προσχολική αγωγή δεν είναι ενιαία. Οι παιδικοί σταθμοί δέχονται παιδιά ηλικίας μέχρι 5 ετών και τα νηπιαγωγεία από 3 έως 5 ετών.
- Υπάρχουν δημόσιοι και ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί
- Του δημοσίου υπάγονται στις κοινωνικές υπηρεσίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την ευθύνη του Υπουργείου Παιδιών, Σχολείων και Οικογενειών – Department of Children, Schools and Families και δέχονται παιδιά που χρειάζονται ιδιαίτερη βοήθεια ή ανήκουν σε οικογένειες «υψηλού κινδύνου» (Aubrey, 2008· Oberhuemer et al., 2010).
- Οι ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί στην Αγγλία καλύπτουν τις ανάγκες των οικογενειών που εργάζονται και οι δύο γονείς (Ρέντζου, 2011α) και υπερτερούν σε σχέση με τους δημόσιους (Oberhuemer et al, 2010· [http:// www.daycaretrust.org.uk/pages/ who-are-.html](http://www.daycaretrust.org.uk/pages/who-are-.html)).
- Τα τελευταία χρόνια γίνονται μεταρρυθμίσεις από τη βρετανική κυβέρνηση, λόγω της αξίας που κατακτά η παροχή ποιοτικών προγραμμάτων ημερήσιας φροντίδας και αγωγής από μελέτες που διεξάγουν τα πανεπιστήμια στη Μ. Βρετανία (Alexander, 2010).

- Σε έρευνα που διεξήχθη διαπιστώθηκαν τάξεις που αξιολογήθηκαν με χαρακτηρισμό «Καλώς» με βάση την κλίμακα ECERS-E (Sylva, 2007· Denny et al., 2012).
- Από το 2008, κάθε κέντρο προσχολικής αγωγής πρέπει να εφαρμόζει το αναλυτικό πρόγραμμα για παιδιά από 3 μέχρι 5 ετών (Aubrey, 2008· Oberhuemer et al., 2010).
- Δίνεται έμφαση στην πτυχή των αναλογιών, ώστε να διατηρούνται σε χαμηλά επίπεδα (Oberhuemer et al., 2010).

	Βρέφη κάτω των 2 ετών	Νήπια 2 έως 3 ετών	Νηπία 4 έως 5 ετών
Παιδαγωγοί / παιδιά	1:3	1:4	1:8

- Daycare Trust: Φιλανθρωπική οργάνωση με στόχο την προαγωγή της ποιότητας στην προσχολική αγωγή (<http://www.daycaretrust.org.uk/pages/who-we-are.html>· <http://www.payingforchildcare.org.uk/pages/early-years-education-places.html>)

Το προσχολικό εκπαιδευτικό σύστημα στην Ισπανία

- Στην Ισπανία το ποσοστό ένταξης των παιδιών ηλικίας 3 έως 5 ετών στα προσχολικά κέντρα έχει πλησιάσει το 100%, πράγμα το οποίο την κατατάσσει στις πρώτες χώρες με το υψηλό ποσοστό ένταξης των παιδιών στην προσχολική αγωγή.
- Δωρεάν προσχολική εκπαίδευση σε όλα τα παιδιά μέχρι την ηλικία των 6 ετών.
- Η προσχολική εκπαίδευση της Ισπανίας αποτελείται από δημόσια και ιδιωτικά προσχολικά κέντρα, αλλά και από προσχολικά κέντρα που ανήκουν ταυτόχρονα τόσο σε δημόσιους φορείς όσο και σε ιδιωτικούς (Sandstrom, 2012).
- Παρόλη την προσπάθεια για καθολική προσχολική εκπαίδευση, χρειάζεται βελτίωση η παρεχόμενη ποιότητα των προσχολικών κέντρων.
- Η αποτελεσματικότητα της ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας και αγωγής στηρίζεται στη μόρφωση και την εξειδίκευση που θα λάβουν οι μελλοντικοί παιδαγωγοί.

- Οι παιδαγωγοί της προσχολικής ηλικίας διαχωρίζονται με βάση το πτυχίο τους σε εκπαιδευτικούς της προσχολικής ηλικίας (early education teacher) για ηλικίες από 0 έως 2,5 ετών και σε νηπιαγωγούς (preschool teacher) για ηλικίες από 2,5 έως 5 ετών (Taguma et al., 2012).
- Γίνεται αξιολόγηση της παιδαγωγικής εργασίας των παιδαγωγών.
- Οι παιδαγωγοί είναι υποχρεωμένοι από το νόμο να οργανώνουν ημερήσιο πρόγραμμα για την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, μολονότι δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα.
- Οι πτυχές της ποιότητας, όμως, που παρουσιάζουν καλύτερα αποτελέσματα και οδηγούν προς τη βελτίωση των επιπέδων της ποιότητας είναι: η αποτελεσματική συνεργασία γονέων παιδαγωγών (Sandstrom, 2012 · <http://www.oecd.org/edu/school/49322514.pdf>) και η σταθερότητα των παιδαγωγών για 3 συνεχόμενα χρόνια (Sandstrom, 2012).

Το προσχολικό εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα

- Έρευνες που διεξήχθησαν στην Ελλάδα (Τσιάντης και συν, 1988· Λαμπίδη & Πολέμη – Τοδούλου, 1992· Petrogiannis, 1995· Παπαθανασίου, 1997· Μάντζιου, 2001· Petrogiannis, 2002· Μάντζιου & Πετρογιάννης, 2009· Ρέντζου, 2011α· Tsakiri, 2012) έδειξαν ότι, όσον αφορά την εξασφάλιση της ημερήσιας φροντίδας και αγωγής από τους βρεφικούς και νηπιακούς σταθμούς, η χώρα μας διαθέτει χαμηλή παρεχόμενη ποιότητα, εντάσσεται στις χώρες που δεν έχουν οριοθετήσει την έννοια της ποιότητας και δεν έχουν ένα σύστημα αξιολόγησης.
- Το 1988 ο **Τσιάντης και οι λοιποί συνεργάτες**, πραγματοποίησαν την πρώτη ελληνική έρευνα αναφορικά με την ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας και αγωγής από διάφορους τύπους παιδικών σταθμών σε περιοχές της Αθήνας.
 - ✓ Διαπιστώθηκαν ακραίες διακυμάνσεις στο επίπεδο της ποιότητας των διαφόρων τύπων παιδικών σταθμών.
 - ✓ Περισσότερη έμφαση στη φροντίδα του παιδιού παρά στην αγωγή και εκπαίδευση του (Τσιάντης, 1988).

- Το 1992, οι **Λαμπίδη και Πολέμη – Τοδούλου** πραγματοποίησαν μελέτη σε νήπια που φοιτούν σε παιδικούς σταθμούς της Αθήνας, εκτιμώντας την παρεχόμενη φροντίδα του περιβάλλοντος με τη βοήθεια της κλίμακας ECERS και της Assessment List of the Preschool Environment.
 - ✓ Διαπιστώθηκαν ότι στα δομικά χαρακτηριστικά υπάρχουν διαφορές μεταξύ των διαφόρων τύπων παιδικών σταθμών: δημόσιοι και δημοτικοί ή ιδιωτικοί.
 - ✓ Η ECERS, έδειξε ότι οι παιδικοί σταθμοί δίνουν μεγαλύτερη έμφαση σε πτυχές οργάνωσης που σχετίζονται με την ασφάλεια και τη φροντίδα του παιδιού, παράγοντες οι οποίοι θεωρούνται από τους γονείς πολύ σημαντικοί.
 - ✓ Η έλλειψη επαρκούς χώρου ιδίως για τις υπαίθριες δραστηριότητες (Λαμπίδη & Πολέμη – Τοδούλου, 1992).

- Το 1995, ο **Petrogiannis** διερευνήθηκαν οι σχέσεις μεταξύ του τρίπτυχου οικογένεια – παιδί – παιδικός σταθμός και την ανάπτυξη του παιδιού, ως λειτουργία που επηρεάζεται από αυτά τα πλαίσια. Χρησιμοποιώντας τις κλίμακες CIS και ITERS, τα πορίσματα της έρευνας έδειξαν ότι:
 - ✓ οι επιδράσεις των περιβαλλόντων των παιδικών σταθμών και της οικογένειας εξισορροπούνται και ότι κάθε περιβάλλον ξεχωριστά επιδρά σε συγκεκριμένους τομείς της ανάπτυξης του παιδιού.
 - ✓ η περίοδος παραμονής του παιδιού στην ημερήσια φροντίδα, το μέγεθος της ομάδας και η κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού είναι κρίσιμοι προγνωστικοί παράγοντες της ανάπτυξης.

- Έχει σημειωθεί ότι ο **Petrogiannis**, το 2002, εξέτασε τη σφαιρική ποιότητα του περιβάλλοντος της Αθήνας. Εξετάστηκαν τα δομικά και διαδικαστικά χαρακτηριστικά, τα οποία αποτέλεσαν παράγοντες, που αξιολογήθηκαν για τις πιθανές επιδράσεις στην ανάπτυξη των παιδιών.
 - ✓ Η παρεχόμενη ποιότητα των υπηρεσιών των προσχολικών κέντρων διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα.
 - ✓ Ανάγκη για επαναξιολόγηση της πολιτικής των παιδικών σταθμών και ανάγκη για διαρθρωτικές παρεμβάσεις προς τη συνεχή εκπαίδευση των παιδαγωγών με σκοπό τα επίπεδα ποιότητας να διατηρούνται σε υψηλό επίπεδο (Petrogiannis, 2002).

- Το 1997, ο **Παπαθανασίου** στα πλαίσια της διδακτορικής του διατριβής διερεύνησε εάν εφαρμόζεται το Αναλυτικό Πρόγραμμα του 1988 στους παιδικούς σταθμούς μέσω συστηματικής παρατήρησης και ερωτηματολογίων για την καταγραφή των αντιλήψεων των παιδαγωγών σχετικά με το επάγγελμά τους.
 - ✓ Τα πορίσματα της έρευνας έδειξαν τη διαφορά μεταξύ θεωρίας και πράξης.
 - ✓ Οι παιδαγωγοί ενώ τόνιζαν τη σπουδαιότητα για κάποια στοιχεία του προγράμματος, στη πράξη όμως δεν τα υλοποιούσαν (Παπαθανασίου, 1997)
- Το 2001, η **Μάντζιου** στα πλαίσια της διδακτορικής της διατριβής διερεύνησε τη συσχέτιση μεταξύ της υποβολής ερωτήσεων των παιδιών προσχολικής ηλικίας και της ποιότητας των παιδικών σταθμών, το είδος της συναλλαγής μεταξύ παιδαγωγού - παιδιού και των εκφραζόμενων συναισθημάτων της μητέρας προς το παιδί.
 - ✓ Για την ποιότητα του παιδικού σταθμού εξετάστηκε ο τύπος των ερωτήσεων που υποβάλλουν τα παιδιά.
 - ✓ Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι το επίπεδο της ποιότητας κυμαίνεται σε μέτρια επίπεδα.

- ✓ Η θετική στάση της παιδαγωγού και η υψηλότερη ποιότητα φροντίδας και αγωγής προκαλούν τα παιδιά στην υποβολή διερευνητικών ερωτήσεων.
- ✓ Αντίθετα, τα παιδιά που δέχονται χαμηλής ποιότητας φροντίδα και αγωγή συνηθίζουν να ερωτούν προσδιοριστικές ερωτήσεις.
- Το 2009, παρομοίως οι **Μάντζιου και Πετρογιάννης** διερεύνησαν εάν οι επικρατούσες συνθήκες στους παιδικούς σταθμούς είναι αυτές που ενεργοποιούν τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τα ωθούν στην υποβολή ερωτήσεων αντί να ακούνε και να δέχονται παθητικά τα διαδραματιζόμενα.
 - ✓ Για την αξιολόγηση της ποιότητας χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα CCFS και σύμφωνα με τους ερευνητές η παρεχόμενη ποιότητα των παιδικών σταθμών κυμαίνεται σε μέτρια επίπεδα.
 - ✓ Διαπιστώθηκε ότι όσο υψηλότερου επιπέδου είναι η ποιότητα του παιδικού σταθμού, τόσο περισσότερες είναι οι προσδιοριστικές και οι διερευνητικές ερωτήσεις.

- ✓ Οι χαμηλής ποιότητας παιδικοί σταθμοί δεν κινητοποιούν το παιδί για την υποβολή διερευνητικών ερωτήσεων, οι οποίες απαιτούν έναν αναλυτικότερο τρόπο σκέψης, αλλά τα κινητοποιούν στην υποβολή προσδιοριστικών ερωτήσεων, που αποσκοπούν στην επιφανειακή κάλυψη των ερεθισμάτων (Μάντζιου & Πετρογιάννης, 2009).
- Μία ακόμη έρευνα των τελευταίων χρόνων, που διεξήχθη στο χώρο της επιστημονικής κοινότητας το 2011 από τη **Ρέντζου** στα πλαίσια της διδακτορικής της διατριβής, είχε στόχο την καταγραφή και την αξιολόγηση των δομικών και διαδικαστικών πτυχών και τη σφαιρική ποιότητα της παρεχομένης φροντίδας και αγωγής από βρεφονηπιακούς σταθμούς.
 - ✓ Μέσα από τις κλίμακες αξιολόγησης ACEI – GGA, ECERS – R, ITERS και CIS προέκυψε ότι οι τάξεις που ανήκουν σε παιδικούς σταθμούς φορέων και σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς, παρέχουν σε κάποιο βαθμό, υψηλότερου επιπέδου ποιότητας υπηρεσίες συγκριτικά με τις δημοτικές βρεφικές και νηπιακές τάξεις.

- ✓ Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη φροντίδα και την αλληλεπίδραση των παιδαγωγών με τα παιδιά και όχι στην αγωγή τους.
- ✓ Καταγράφηκε: έλλειψη συνεργασίας μεταξύ γονέων και παιδαγωγών, υψηλή αναλογία παιδιών παιδαγωγών και μεγάλος μέγεθος ομάδας στην τάξη (Ρέντζου, 2011α).
- Τέλος, αναφορικά με το θέμα της ποιοτικής λειτουργίας των παιδικών σταθμών ασχολήθηκε και η **Tsakiri** ,το 2012:
 - ✓ Μέσω των εργαλείων αξιολόγησης ECERS-R και ECERS-E διερεύνησε το είδος της παρεχόμενης ποιότητας και την επίδρασή της στην γνωστική και κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών.
 - ✓ Τα ερευνητικά δεδομένα κατέληξαν ότι το επίπεδο της ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας και αγωγής είναι αρκετά χαμηλό,
 - ✓ Η καλύτερη παρεχόμενη ποιότητα επηρεάζει περισσότερο την κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη. Η γνωστική ανάπτυξη επηρεάζεται περισσότερο από οικογενειακούς παράγοντες και όχι από την παρεχόμενη ποιότητα των παιδικών σταθμών (Tsakiri, 2012)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι επιδράσεις των επιδράσεων των δομών του οικολογικού συστήματος στο επίπεδο της παρεχόμενης ποιότητας στην Ελλάδα

- Το Οικολογικό μοντέλο του Bronfenbrenner επικεντρώνεται στην ποιότητα και το περιεχόμενο του περιβάλλοντος του παιδιού.
- Τα μικροσυστήματα ασκούν μεγαλύτερη επίδραση στο άτομο από τα άλλα ενδιάμεσα υποσυστήματα. Η οικογένεια και το σχολείο, που ανήκουν σε αυτά, ασκούν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού κι έτσι η μεταξύ τους αλληλεπίδραση στο μεσοσύστημα θεωρείται επιθυμητή και αυτονόητη (Κιρκιγιάννη, 2012).
- Η παρεχόμενη ποιότητα της ημερήσιας φροντίδας και αγωγής που προσφέρεται και από τα δύο πλαίσια του μικροσυστήματος, δηλαδή του παιδικού σταθμού και της οικογένειας, εάν είναι ισορροπημένη, τότε θα υπάρχουν μικρές επιρροές στη συνεχή ανάπτυξη του παιδιού (Μάντζιου, 2001).

- Η κοινωνία και ο πολιτισμός, τα χαρακτηριστικά των παιδαγωγών, οι συνθήκες και το πρόγραμμα παροχής φροντίδας και αγωγής ασκούν θετικές ή αρνητικές επιδράσεις στη συμπεριφορά των παιδαγωγών και τη σφαιρική ποιότητα της παρεχομένης φροντίδας και αγωγής, την οποία δέχεται το παιδί.
- Καταγράφοντας το επίπεδο της ποιότητας στα προσχολικά κέντρα, τα οποία αποτελούν σημαντικό μικροσύστημα του παιδιού, ταυτόχρονα ελέγχεται και το εξωσύστημα και το μακροσύστημα του παιδιού, τα οποία όμως το επηρεάζουν έμμεσα (Hayes, 2010· Ρέντζου 2011α).
- Βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν το επίπεδο της ποιότητας των προσχολικών κέντρων της Ελλάδας και κατά συνέπεια το καθιστούν από μέτριο (Μάντζιου & Πετρογιάννης, 2009) προς χαμηλό επίπεδο (Ρέντζου, 2011) είναι ότι:
 - οι βρεφονηπιακοί σταθμοί θεωρούνται κέντρα φύλαξης και φροντίδας αλλά δευτερευόντως κέντρα αγωγής και δεν υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας αλλά στο Υπουργείο Εσωτερικών και η αρμοδιότητα ανήκει στους ΟΤΑ (Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης).

- Ο παιδαγωγικός ρόλος των παιδικών σταθμών καθίσταται υποτυπώδης και υποβαθμισμένος από τη μη ύπαρξη ενός αναλυτικού προγράμματος.
- Διχοτόμηση φροντίδας και εκπαίδευσης.
- Έλλειψη ελέγχου και αξιολόγησης (Ρέντζου, 2011).
- Οι μεγάλες αναλογίες παιδιών – παιδαγωγών ανά τάξη και μεγάλα μεγέθη ομάδας (Μάντζιου, 2001· Petrogiannis, 2002· Korjenevitch & Dunifon, 2010· Ρέντζου, 2011).
- Ελλιπής συνεργασία μεταξύ γονέων και παιδαγωγών και περιορισμένη συμμετοχή στις καθημερινές δραστηριότητες. Ενώ το ενδιαφέρον τους εστιάζεται σε πτυχές οργάνωσης που σχετίζονται με τη φύλαξη, τη διατροφή, την καθαριότητα, την ασφάλεια και την εποπτεία των παιδιών.
- Για τον Bronfenbrenner η συμμετοχή και η επικοινωνία των γονέων με τον παιδικό σταθμό και τους/τις παιδαγωγούς είναι υψίστης σημασίας (Λαλούμη - Βιδάλη, 2007).

- Το επίπεδο εκπαίδευσης, κατάρτισης και επιμόρφωσης των βρεφονηπιοκόμων επηρεάζει την ποιότητα των προγραμμάτων (Rentzou & Sakellariou, 2013).
- Η πολύχρονη εμπειρία και η ηλικία των παιδαγωγών επηρεάζουν εξίσου, το επίπεδο της ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας και αγωγής (Korjenevitch & Dunifon, 2010· Ρέντζου, 2011α· Hujala et al.,2012).
- Η παρεχόμενη ποιότητα φροντίδας και αγωγής επηρεάζεται και από τον πολιτισμό της χώρας. Οι προδιαγραφές για την ποιότητα που αναπτύσσονται σε μία χώρα δεν μπορεί να υφίστανται σε μία άλλη.
- Τέλος, σημαντικός παράγοντας ο οποίος επηρεάζει την ποιότητα εκπαίδευσης στη χώρα μας είναι η οικονομική δυσχέρεια.
- Στο χώρο της προσχολικής αγωγής, τα παιδιά άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από την οικονομική κατάσταση της χώρας, γιατί αυτή επηρεάζει την οικονομική ισορροπία της οικογένειάς τους και την παροχή φροντίδας και αγωγής που λαμβάνουν από τα προσχολικά κέντρα (Νικηταΐδου, 2012· Χρυσ αφίδης, 2012)

Κριτική παρουσίαση κεντρικών μεταβλητών της ποιότητας στα ευρωπαϊκά κράτη

- Στην Ελλάδα, η απαίτηση για υψηλής ποιότητας προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα αντιμετωπίζεται ως «πολυτέλεια» και όχι ως ανάγκη (Petrogiannis, 2012).
- Η ποιότητας των υπηρεσιών φροντίδας και αγωγής για παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών έχει ελάχιστα ερευνηθεί και υπάρχουν ελλειπείς πληροφορίες (Μάντζιου, 2001· Petrogiannis, 2012).
- Η απουσία εκπαιδευμένου προσωπικού για εποπτεία, η έλλειψη συνεργασίας με φορείς και οι οικονομικές δυσκολίες θέτουν σε χαμηλή προτεραιότητα την παρέμβαση για ανάπτυξη της πρώιμης φροντίδας και αγωγής.
- «Οι έρευνες στην Ελλάδα βρίσκονται σε εμβρυϊκό στάδιο» (Petrogiannis, 2012).
- Αντίθετα, η προσχολική εκπαίδευση της Φινλανδίας και της Σουηδίας αποτελεί πρότυπο για βελτίωση της παρεχομένης ποιότητας άλλων χωρών (Salonen & Tast, 2013· Sheridan et al, 2009).

- Τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση της ποιότητας των προσχολικών κέντρων της Φινλανδίας από τη Hujala και των συνεργατών της (2012), διαμέσου των αντιλήψεων γονέων και παιδαγωγών για τα δυνατά και αδύνατα σημεία του φινλανδικού προσχολικού εκπαιδευτικού προγράμματος, χρησιμοποιώντας την κλίμακα αξιολόγησης ECERS έδειξαν ότι:
 - για την προαγωγή της ποιότητας δίνεται περισσότερη έμφαση στα διαδικαστικά χαρακτηριστικά χωρίς, ωστόσο, να παραλείπεται η σημαντικότητα των δομικών
 - η ποιότητα κυμαίνεται σε υψηλά ποσοστά. Αν υπάρχουν πτυχές της ποιότητας που κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα, εκλαμβάνονται ως ευκαιρίες για βελτίωσή τους (Hujala et al., 2012).

- Σε έρευνα (Sheridan et al., 2009) που πραγματοποιήθηκε στη Σουηδία, όπου αξιολογήθηκε η παρεχόμενη ποιότητα μέσω του εργαλείου αξιολόγησης ECERS, βρέθηκε ότι για την προαγωγή και παροχή υψηλής ποιότητας δίνεται βαρύτητα στα δομικά χαρακτηριστικά της ποιότητας.
 - Η αναλογία παιδαγωγού παιδιού, η εκπαίδευση και η επιστημονική κατάρτιση των παιδαγωγών και η υλοποίηση του ημερήσιου τυπικού προγράμματος (Samuelsson & Sheridan, 2009· Sheridan et al., 2009).
 - Άλλες πτυχές της αποτελεσματικής ποιοτικής εκπαίδευσης αποτελούν: η οργάνωση και η προσοχή που δίνεται για τα παιδιά μέχρι τριών ετών, καθώς η αλληλεπίδραση και επικοινωνία ανάμεσα στην παιδαγωγό και τα παιδιά (Samuelsson & Sheridan, 2009· Sheridan et al., 2009).
 - Χρηματοδότηση από το κράτος για τη βελτίωση και την προαγωγή ενός υψηλά ποιοτικού προσχολικού συστήματος (Samuelsson & Sheridan, 2009).

- Στην Αγγλία και την Ισπανία γίνονται μεταρρυθμίσεις από το κράτος για τη βελτίωση της παρεχόμενης ποιότητας, που δέχονται τα παιδιά στα προσχολικά κέντρα, διότι γίνονται αντιληπτά τα αποτελέσματα της υψηλής ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (Aubrey, 2008· Sandstrom, 2012).
- Συσχετισμός μεταξύ των δομικών χαρακτηριστικών και του επιπέδου ποιότητας.
- Οι αναλογίες παιδαγωγών και παιδιών και το μέγεθος της ομάδας ασκούν επιδράσεις στο επίπεδο της ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας και αγωγής.
- Οι χώρες με τις καλύτερες αναλογίες παιδαγωγών – παιδιών είναι:
 - ✓ η Σουηδία (3:14)
 - ✓ η Φινλανδία (1:7 για 3 έως 6 ετών και 1:4 βρέφη κάτω των 3)
 - ✓ η Αγγλία (1:3 βρέφη κάτω των 2 ετών και 1:4 νήπια 2-3 ετών και 1:8 για 4-5 ετών) (Sheridan et al., 2009· Oberhuemer et al., 2010· Hujala et al., 2012· Salonen & Tast, 2013).

- Όσο καλύτερα είναι τα μεγέθη ομάδας στην τάξη και η αναλογία παιδαγωγών παιδιών, τόσο καλύτερη είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ παιδαγωγών παιδιών (Petrogiannis, 2002· Sandstrom, 2012).
- Σε αντίθεση με τις χώρες που αναφέρθηκαν, η Ελλάδα εντάσσεται στις χώρες που δεν εφαρμόζουν κάποιο αναλυτικό πρόγραμμα για τον συγκεκριμένο τύπο προσχολικού κέντρου.
- Για τη Φινλανδία γίνεται λόγος για την έννοια «educare», η οποία είναι ένα πρόγραμμα που συνδυάζει ταυτόχρονα φροντίδα και αγωγή (Ministry of social affairs and health, 2004· National Curriculum Guidelines on Early Childhood Education and Care in Finland, 2003).

- Σημαντικό ρόλο στη δυσκολία της κυριαρχίας της ποιοτικής ημερήσιας φροντίδας και αγωγής στην Ελλάδα παίζει και η ταυτόχρονη έλξη και απόθεση που δείχνει για αυτή η κοινή γνώμη.
- Από τη μία πλευρά, η φροντίδα και η αγωγή των μικρών παιδιών θεωρείται αποκλειστική ευθύνη των γονέων. Από την άλλη πλευρά, οι γονείς έχοντας πολλαπλούς ρόλους (γονείς και εργαζόμενοι) έχουν την ανάγκη υπηρεσιών παροχής εξωοικογενειακής ημερήσιας φροντίδας.
- Εμπόδιο στην επένδυση των υψηλής ποιότητας προγραμμάτων αποτελεί η άγνοια της κοινής γνώμης.
- Μία σημαντική διάσταση της ποιότητας για τις χώρες που παρουσιάζουν υψηλής ποιότητας παρεχόμενη φροντίδα και αγωγή είναι ότι ενθαρρύνεται η συνεργασία ανάμεσα στο παιδαγωγικό προσωπικό και τους γονείς, πράγμα το οποίο αποτελεί σημαντική διάσταση στη Φινλανδία για την αποτελεσματικότητα της ποιοτικής ημερήσιας φροντίδας και αγωγής (Hujala et al., 2012).

Προτάσεις προαγωγής της παρεχόμενης ποιότητας σε παιδικούς σταθμούς της Ελλάδας

➤ Δομικά χαρακτηριστικά

A) Κανονισμοί – εφαρμογή υιοθέτηση κριτηρίων

- Η ελληνική πολιτεία θα πρέπει να επενδύσει σε τεχνικές ελέγχου και σε τεχνικές διασφάλισης της ποιότητας, αφού πρώτα οριοθετήσει την έννοια της ποιότητας (Ρέντζου, 2011α).
- Με τη δημιουργία ενός εθνικού οργανισμού θα ελέγχεται αφενός η εφαρμογή των δομικών χαρακτηριστικών και αφετέρου η εφαρμογή των διαδικαστικών, τα οποία είναι πιο δύσκολο να ρυθμιστούν από κανονισμούς λειτουργίας.
- Καθορισμός κατώτατων και ανώτατων κριτηρίων.
- Ανάγκη για τη διεξαγωγή περισσότερων ερευνών, αν λάβουμε υπόψη τις ελάχιστες βιβλιογραφικές πηγές πάνω στο θέμα της παρεχόμενης ποιότητας της ημερήσιας φροντίδας και αγωγής (Petrogiannis, 2012).

B) Αναλογία παιδαγωγών παιδιών και μέγεθος ομάδας στην τάξη

- Η ελληνική πολιτεία πρέπει αλλάζοντας την κείμενη νομοθεσία, που ισχύει για τους παιδικούς σταθμούς, να μειώσει την αναλογία παιδιών παιδαγωγών και το μέγεθος ομάδας στην τάξη, υιοθετώντας κανόνες σαν και αυτούς που εφαρμόζονται στα παραπάνω κράτη, τα οποία ακολουθούν τις προδιαγραφές διεθνών οργανισμών για την προσχολική εκπαίδευση.

- Ενδεικτικά, στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι κανονισμοί που προτείνει ο εθνικός οργανισμός NAEYC:

Ηλικία παιδιών	Μέγεθος ομάδας (Αριθμός παιδιών στην τάξη)	Αναλογία παιδαγωγών - παιδιών
Έως 12 μηνών	6 έως 8	1:3 έως 1:4
Από 12 μηνών έως 24μηνών	6 έως 12	1:3 έως 1:4
2 ετών	8 έως 12	1:4 έως 1:6
3 ετών	14 έως 20	1:7 έως 1:10
Από 4 ετών έως 5ετών	16 έως 20	1:8 έως 1:10

Πίνακας 1 Αναλογία παιδαγωγών - παιδιών και το μέγεθος ομάδας της τάξης (www.naeyc.org/policy/advocacy/Program Facts)

Γ) Υγιεινή και ασφάλεια

- Όσο καλύτερες είναι οι αναλογίες παιδαγωγών παιδιών τόσο πιθανό είναι να τηρούνται οι κανόνες υγιεινής και ασφάλειας την ώρα της προσωπικής φροντίδας των παιδιών.

Δ) Σταθερότητα παιδαγωγών και σταθερότητα φροντίδας

- Το παιδαγωγικό προσωπικό θα πρέπει να παραμένει σταθερό τουλάχιστον για ένα χρόνο ή ακόμα καλύτερα ο/η παιδαγωγός να παραμένει σταθερός/-ή σε μία τάξη από την εγγραφή των παιδιών στους βρεφονηπιακούς σταθμούς μέχρι την εγγραφή τους στο νηπιαγωγείο. Η σταθερότητα των παιδαγωγών είναι σημαντική ιδίως για τα βρεφικά τμήματα, διότι στη βρεφική ηλικία απαιτείται σταθερότητα από τους φροντιστές που συναλλάσσονται με τα παιδιά και καλύπτουν τις βασικές τους ανάγκες (Helburn & Howes, 1996· Korjenevitch & Dunifon, 2010· Ma et al., 2012).

E) Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των παιδαγωγών

- Η βελτίωση της κατάρτισης των βρεφονηπιοκόμων και των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας γενικότερα, αποτελεί βασική προτεραιότητα για τη βελτίωση της ποιότητας (Ma et al., 2011· Hujala et al., 2012· Petrogiannis, 2012).
- Οργάνωση επιμορφωτικών σεμιναριων και προγραμμάτων από την πολιτεία

➤ Διαδικαστικά χαρακτηριστικά

A) Αλληλεπίδραση παιδιών - παιδαγωγών

- Το είδος της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα παιδιά και τους/τις παιδαγωγούς σχετίζεται με τις αναλογίες και το μέγεθος των παιδιών στην τάξη.
- Οι παιδαγωγοί είναι περισσότερο αποκριτικοί, θερμοί, ευαίσθητοι και υπομονετικοί με τα παιδιά, όταν είναι οι αναλογίες και το μέγεθος των παιδιών διατηρούνται σε χαμηλά επίπεδα (Μάντζιου, 2001· Sandstrom, 2012).
- Η πρόωμη ποιοτική αλληλεπίδραση επηρεάζει τη μετέπειτα κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Τα πρώιμα μοντέλα σχέσεων γίνονται πρότυπα για τις μελλοντικές σχέσεις των παιδιών (Koles et al., 2013).

B) Συνεργασία μεταξύ γονέων και παιδαγωγών

- Συνεργασία παιδαγωγών γονέων και η συμμετοχή τους στο προσχολικό πρόγραμμα του παιδιού τους.
- Σημαντική θα ήταν η συμβολή της πολιτείας στην παραπάνω θέση (Markstrom, 2011· Sandstrom, 2012· Taguma et al., 2012· Taguma et al., 2013).
- Η επιμόρφωση των παιδαγωγών σε θέματα που άπτονται της συνεργασίας και της επικοινωνίας με τους γονείς (Ρέντζου, 2011α).
- Σχολές γονέων και συμβουλευτική υποστήριξη από τα προσχολικά κέντρα προς τους γονείς.
- Ο/Η παιδαγωγός να ενημερώνει τους γονείς όχι μόνο αν τα παιδιά τους έφαγαν ή πήγαν τουαλέτα, θέματα τα οποία ενδιαφέρουν περισσότερο τους γονείς, αλλά και για τα παιδαγωγικά επιτεύγματα των παιδιών και τη συναισθηματική τους υγεία.

Γ) Εκπαιδευτικά – Αναλυτικά προγράμματα

- Σημαντικό βήμα για τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας και αγωγής θα ήταν η ένταξη των παιδικών σταθμών στο ίδιο υπουργείο με τα νηπιαγωγεία. Δημιουργία ενιαίου προσχολικού εκπαιδευτικού συστήματος.
- Αναγκαία η εφαρμογή ενός αναλυτικού προγράμματος από τους βρεφονηπιακούς σταθμούς για τα μικρότερα παιδιά προσχολικής ηλικίας και όχι μόνο για τα παιδιά ηλικίας 4 με 6 ετών, όπως ισχύει σήμερα. Το αναλυτικό πρόγραμμα που θα εφαρμοστεί μπορεί να χωριστεί σε δύο μέρη: α) στη φροντίδα των παιδιών από τη γέννηση μέχρι την ηλικία των 3 ετών και στη πρώιμη προσχολική αγωγή από 3 ετών μέχρι την εγγραφή του στο σχολείο ή β) να βασίζεται σε ένα ενιαίο πρότυπο που καλύπτει όλο το φάσμα ηλικίας από τη γέννηση μέχρι την έναρξη της υποχρεωτικής σχολικής εκπαίδευσης.

Δ) Παροχή μαθησιακών ευκαιριών για τα παιδιά

- Με την εφαρμογή ενός επίσημου αναλυτικού προγράμματος θα αναβαθμιστεί ο παιδαγωγικός ρόλος των παιδαγωγών και παράλληλα θα αλλάξει η αντίληψη που επικρατεί για τους θεσμούς των παιδικών σταθμών σήμερα.
- Θα πρέπει να πάψει να ισχύει ο διαχωρισμός φροντίδας και εκπαίδευσης.
- Τα τελευταία χρόνια διατυπώνεται διαρκώς πιο έντονα η ανάγκη για την εφαρμογή προγραμμάτων που προσφέρουν ταυτόχρονα αγωγή και φροντίδα (Educare) (Taguma et al., 2012).
- Η κεντρική έννοια του «educare» είναι ότι η φροντίδα και η εκπαίδευση δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ξεχωριστές οντότητες όταν μιλάμε για βρέφη και παιδιά προσχολικής ηλικίας.

- Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό για τη χώρα μας, να δοθεί έμφαση και προσοχή στις μικρότερες ηλικίες από 0 έως 3 ετών, που φιλοξενούνται σε βρεφικούς σταθμούς (Ρέντζου, 2011α).
- Θα πρέπει αποδοθεί στη βρεφική ηλικία η αρμόζουσα σημασία και να αντιμετωπιστούν τα βρέφη ως «σκεπτόμενα», δηλαδή ως άτομα τα οποία εφαρμόζουν στρατηγικές και δημιουργούν σύνθετες αναπαραστάσεις.

Ε) Προσχολική Τάξη – Εσωτερικό και Εξωτερικό Περιβάλλον

- Για το σχεδιασμό του χώρου σημαντικό κριτήριο είναι οι στόχοι του αναλυτικού προγράμματος.
- Αναγκαία είναι η εκπαίδευση, η επιμόρφωση και η ενημέρωση των παιδαγωγών για τη σωστή διαμόρφωση και χρήση του χώρου.
- Να δοθεί προσοχή στην παιδαγωγική αξία και σπουδαιότητα του εξωτερικού χώρου.
- Ο εξωτερικός χώρος να είναι κατάλληλα διαμορφωμένος, οργανωμένος, εξοπλισμένος και ασφαλής.

- Ενδιαφέρον θα προκαλούσε η διερεύνηση των απόψεων για το πως ορίζουν οι έλληνες γονείς και παιδαγωγοί την ποιότητα, τι είναι σημαντικό για αυτούς, καθώς επίσης και τι θεωρούν τα ίδια τα παιδιά σημαντικό (Rentzou, & Sakellariou, 2013).
- Συμμετοχή διάφορων προσχολικών κέντρων της Ελλάδας σε ένα πρόγραμμα διεθνώς αναγνωρισμένο που θα ωφελήσει την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων στα προσχολικά κέντρα, για παράδειγμα ο παγκόσμιος οργανισμός NAYEC (National Association for the Education of Young Children).
- Η συμμετοχή της Ελλάδας NAYEC έχει σκοπό τη διασφάλιση εθνικών προτύπων για τη βελτίωση της ποιότητας της πρώιμης παιδικής φροντίδας και εκπαίδευσης, όπως είναι άλλωστε και σκοπός του οργανισμού αυτού. Για τη βελτίωση της ποιότητας χρησιμοποιεί το πρόγραμμα «Αξιολόγηση της ποιότητας και βελτίωση - Quality Rating and Improvement System (QRIS)» ή «Συστημα βελτίωσης της ποιότητας - Quality Improvement System (QIS)».
- Το πρόγραμμα QIS προσφέρει ένα ολοκληρωμένο εθελοντικό προσχολικό σύστημα που έχει ως στόχο να βελτιώσει την ποιότητα των προγραμμάτων από τη γέννηση μέχρι την ηλικία των 5 ετών.

**ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ**